

Araştırma

2023; 32(3): 387-393

KADINLARIN DOĞUMDA MERYEM ANA ELİ OTU (ANASTATICA HIREOCHUNTICA) KULLANIM DENEYİMLERİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA
WOMEN'S EXPERIENCES WITH THE USE OF KAFF MARYAM (ANASTATICA HIREOCHUNTICA) IN CHILDBIRTH: A QUALITATIVE STUDY

Menekşe Nazlı AKER¹, Neslihan YILMAZ SEZER¹, Emel AY²

¹Ankara Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı, Ankara

²Dr. Faruk Sükan Doğum ve Çocuk Hastanesi, Konya

ÖZ

Bu araştırma, doğumlarında Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada niteliksel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılmıştır. Araştırma, doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanan 22 kadın ile yürütülmüştür. Verilerin analizinde, tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları dört tema altında toplanmıştır; kullanım süreci, algılanan yarar, algılanan potansiyel zarar ve tavsiyeler. Kadınlar bitkiyi suyun içinde bekletilerek ve açılmasına odaklanarak kullanmıştır. Doğumunda bitkiyi kullanan kadınlar, psikolojik ve manevi rahatlık deneyimlemişler, doğumlarının kolay ve hızlı olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcılardan hiçbiri zararlı etki deneyimlememiştir. Katılımcılar, bitkinin doğum başladıktan sonra geniş bir kaptaki su içinde bekletilmesini ve suyundan içmekten kaçınılmasını tavsiye ettiklerini ortaya koymaktadır. Kadınlar çoğunlukla Meryem Ana Eli Otu'nu suyun içinde bekleterek ve açılmasına odaklanarak kullanılmıştır; bu kullanımdan psikolojik ve manevi rahatlık sağlamışlar, doğumlarının kolay ve hızlı olduğunu düşünmüşlerdir. Doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınlar, bitkinin kullanımından fayda sağlamış, hiçbir zarar deneyimlememiştir. Ebe ve hemşireler; Meryem Ana Eli Otu'nu doğumlarında kullanmak isteyen kadınlara bitkinin güvenli kullanımı konusunda bilgilendirme ve danışmanlık vermelidir.

Anahtar kelimeler: Doğum, ebe, hemşire, Meryem Ana Eli Otu, tamamlayıcı terapiler

ABSTRACT

This study was conducted to reveal the experiences of women who used Kaff Maryam (*Anastatica hierochuntica* L.) in their birth. The case design, one of the qualitative research methods, was used in this study. The study was conducted with 22 women who used Kaff Maryam during childbirth. The thematic analysis method was used for the analysis of data. The findings of the study were grouped under four themes: the process of use, perceived benefits, perceived potential harms, and recommendations. Women had used the plant by soaking it in water and allowing it to uncurl. Those who had used the plant during childbirth experienced psychological and spiritual comfort and reported that their birth had been easy and fast. None of the participants had experienced any harmful effects. Participants recommended keeping the plant in a large bowl of water after the initiation of birth and avoiding drinking its water. Women were mostly used by keeping the Kaff Maryam in water and focusing on its opening, they provided psychological and spiritual comfort from this use, and they thought that their birth was easy and fast. Women who used Kaff Maryam at birth benefited from the use of the plant and experienced no harm. Midwives and nurses should provide information and counseling on the safe use of Kaff Maryam for women who want to use it in childbirth.

Keywords: Labor, midwife, nurse, Kaff Maryam, complementary therapies

Makale Geliş Tarihi : 13.03.2023
Makale Kabul Tarihi: 07.06.2023

Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Menekşe Nazlı AKER, Hacettepe Mahallesi Plevne Caddesi No:7 PK: 06230 Altındağ/Ankara, menekseaker@gmail.com, 0000-0002-7087-9220
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan YILMAZ SEZER, nyilmaz@ankara.edu.tr, 0000-0003-4612-7034
Ebe (Emekli) Emel AY, emelay1967@hotmail.com, 0000-0002-7771-1869

GİRİŞ

Doğum sürecini kolaylaştırmak küresel bir konudur. Kadınların doğum deneyimini ve memnuniyetini artırmak ve doğum ağrısı ile başa çıkmak için birçok strateji geliştirilmiştir. Kadınların rahatlatmak için kullanılabilecek farmakolojik müdahalelerin olumsuz etkileri de bulunduğundan nonfarmakolojik yöntemlerin kullanımı önem kazanmıştır (1). Meryem Ana Eli Otu, doğum eylemini kolaylaştırıcı etkisi olduğuna inanıldığı için yaygın kullanılan bitkilerden biridir (2). Latince ismi *Anastatica hierochuntica* L. olan bitki, Fatma Ana Eli Otu, Kaff Maryam, Sanggul Fatimah, Jericho'nun Güülü adlarıyla da bilinmektedir (3,4). Kapalı bir yumruk şeklindeki bitki, bu görünüşü ile ele benzetilmekte ve ismini bu görüntüsünden almaktadır (2,5).

Çeşitli tıbbi durumları tedavi etmek için dünya çapında tüketilen bir çöl bitkisi olan *Anastatica hierochuntica* L.; Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün, Umman, Libya, Irak, Birleşik Arap Emirlikleri, İran, Kuveyt ve Kuzey Afrika'da yetişen bir bitkidir. Bitki, yağışlı mevsimin kısa döneminde bir tohumdan filizlenir. Minik beyaz çiçekleri vardır ve nadiren 15 cm'nin üzerinde büyür. Yağışlı mevsimden sonra bitki kurur ve sapları içe doğru kıvrılarak dört-on cm çapında sıkı odunsu bir top oluşturur. Tohumlar serttir ve uzun yıllar uykuda kalabilir. Bu popüler bitki Brassicaceae familyasına aittir ve *Anastatica* cinsinin tek üyesidir (5). Bitkinin yaprak tomurcukları, gövde ve kök biyokütlesi zengin bir Mg, Ca, Mn ve fenolik bileşik kaynağı olup, potansiyel antioksidan ve serbest radikalleri temizleme aktivitelere sahiptir (3). Bu bitkinin çeşitli tıbbi faydaları olduğuna inanılmaktadır (3,5). Bitki, astım, depresyon, baş ağrısı, yorgunluk, depresyon ve yüksek tansiyonun tedavisinde kullanılabilmektedir (3). Ancak esas olarak doğum sürecini ve ölü fetüslerin atımını kolaylaştırmak, uterin hemoraji, premenstrüel sendrom, menstrual kramplar, infertilitede luteal yetmezlik, menopozal semptomlar, yetersiz süt üretimi gibi üreme sistemi ile ilgili durumlarda kullanılmaktadır (2-7).

Türkiye'nin farklı şehirlerinde ve diğer Müslüman toplumlarında kullanıldığı bilinen bitkinin kullanımının Hıristiyanlığın yaygın olduğu Avrupa'da da Rönesans'tan bu yana kullanıldığı bildirilmektedir (8). Yalçın, Karaman'da daha önce doğum yapmış olan düşük sosyokültürel seviyedeki kadınların %77.9'unun Meryem Ana Eli Otu'nu doğumunu kolaylaştırmak için kullandığını bildirmiştir (9). Literatürde Meryem Ana Eli Otu'nun doğumda kullanımının iki şekilde olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki suya konularak açılmasını gözlemleme şeklindedir. Gaziantep'teki doğum geleneklerinin incelendiği bir çalışmada Meryem Ana Eli Otu'nun suya konulduğu, otun ıslandıkça açıldığı ve onunla beraber doğum yolunun da açıldığına inanıldığı bildirilmektedir (10). Meryem Ana Eli Otu'nun bu şekilde doğumda rahatlatmayı sağlamaya muhtemelen bitkinin odaklanma aracı olarak kullanılması ve dikkati başka yöne çekmesi sayesinde mümkün olmaktadır. Odaklanma ve dikkati başka yöne çekmeyi sağlayan yöntemler, ağrılı uyaranların santral sinir sistemine iletilmesini engellemektedir. Böylece doğumda ağrı algısı azalma, kontrol duygusu ve cesaret artmaktadır (11). Meryem Ana Eli Otu'nun ikinci kullanım şekli ise bitkinin içinde bekletildiği suyun içilmesidir. Hatay'ın kırsal bölgesinde de aynı amaçla bitkinin suyundan içildiği bildirilmektedir (12). Bitkinin

doğumu kolaylaştırmak için kullanımının yaygın olmasına karşın, kullanıldığı bilimsel çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Tavşanlarla yürütülen bir çalışmada, Meryem Ana Eli Otu'nun sulu ekstratının kullanımının östrojen düzeyini yükseltmede etkili olduğu görülmüştür (6). Dişi farelere uygulanan bitki ekstratının LH, FSH, prolaktin ve progesteron düzeyinde artışla ilişkili olduğu saptanmıştır (13). Gebe farelere uygulanan bitki ekstratının miyometrial hipertrofi, PGE2 ve PGF2α düzeylerinde yükselme ile ilişkili olduğu saptanmıştır (14).

Meryem Ana Eli Otu'nun etkisinin incelendiği çalışmalara bakıldığında araştırmaların hayvanlar üzerinde yapılmış olduğu görülüp, insanlar üzerinde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır (4,6,13,14). Ülkemizde de geleneksel uygulamaların incelendiği bazı araştırmalarda doğumda Meryem Ana Eli Otu'nun kullanıldığı gösterilmiştir. Öte yandan bu bitkinin insan üzerindeki etkileri konusunda kanıtlar yetersizdir. Doğumlarında Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimlerinin ortaya çıkarılması kadınların bu gibi geleneksel uygulamaları nereden öğrendikleri, nereden temin ettikleri ne şekilde uyguladıkları ve ne tür etkilerle karşılaştıkları konusunda yol gösterici olacaktır. Bu araştırmanın amacı, doğumlarında Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimlerini ortaya koymaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma, bütüncül tek durum çalışmasıdır (15). Yapılan çalışmada araştırmacının doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanma deneyimini belirleyen tek bir durum olduğu görüşüyle hareket edilmiştir.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmaya, son bir yıl içinde doğum yapmış olan ve bu doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanmış, 18 yaşın üzerinde olan gönüllüler dahil edilmiştir. Araştırma kapsamına dahil edilen kadınların Meryem Ana Eli Otu kullanımına araştırmacılar tarafından müdahale edilmiş, kendi tercihleri ile daha önce doğumunda bu bitkiyi kullanan kadınlara sonradan ulaşılmıştır. Bu çalışmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılar, doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanmış olan gönüllülere anahtar kişiler aracılığıyla ulaşmış, görüşme gerçekleştirilen katılımcıların aracılığıyla yeni katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Doğumunda Meryem Ana Eli Otu kullanan ve araştırma ekibinde yer alan ebenin doğumuna eşlik ettiği bir kadın temasa geçilen ilk katılımcı olmuş ve anahtar kişi olarak belirlenmiştir. Kartopu örnekleme yöntemi, anahtar kişilere konuyla ilgili başka kiminle iletişim kurulabileceğini sorarak yeni bilgi kaynaklarına ulaşmayı sağlayan bir yöntemdir. Bu yönetime dayanarak, bu çalışmada görüşülen kadınlara başka kiminle iletişime geçmeyi önercekleri sorulmuştur. Bu sayede görüşme yapılan katılımcıların önerdiği yeni katılımcılara ulaşılmıştır. Tekrarlı veriler gelinceye kadar veri toplama sürecine devam edilmiştir. Çalışmaya 22 kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 29.82±3.83 (Minimum=24, Maximum=40)tür. Katılımcıların neredeyse tamamı üniversite ve üzeri eğitime sahip, yarısından fazlasının geliri giderine denk ve yarısının ilk doğumudur. Meryem Ana Eli Otu'nun

doğumda kullanımının öğrenildiği bilgi kaynakları aile büyükleri, arkadaş/çevre ve internet/sosyal medya olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların çoğu Meryem Ana Eli Otu'nu kendilerinin ya da bir yakınlarının hac/umre ziyareti sırasında Arabistan'dan temin etmiştir (Tablo I).

Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacılar tarafından literatüre uygun ola-

rak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır (Tablo II) (2-4,6,7). Görüşmeler 24.06.2022 -01.08.2022 tarihleri arasında online platformda, görüşmeleri yapan araştırmacı ve katılımcının uygun olduğu zaman diliminde randevu oluşturularak bire bir görüşme şeklinde yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılardan izin alınarak kayıt altına alınmıştır. Yapılan tüm görüşmeler tekrar tekrar dinlenerek yazıya geçirilmiş-

Tablo I. Katılımcıların Özellikleri

	Yaş	Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Doğum Sayısı	Meryem Ana Otunun Doğumda Kullanımını Öğrendiği Yer	Meryem Ana Otunu Temin Ettiği Yer
K1	28	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	1	İnternet/Sosyal Medya	Aktar
K2	29	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	2	Aile Büyükleri	Arabistan
K3	30	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	2	İnternet/Sosyal Medya	Aktar
K4	26	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	1	Arkadaş/Çevre	Arabistan
K5	30	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	1	Aile Büyükleri	Arabistan
K6	28	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	İnternet/Sosyal Medya	Arkadaş
K7	35	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	3	Aile Büyükleri	Aktar
K8	24	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	İnternet/Sosyal Medya	Arabistan
K9	33	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	2	Aile Büyükleri	Arabistan
K10	32	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	Aile Büyükleri	Arabistan
K11	26	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	1	İnternet/Sosyal Medya	Aktar
K12	28	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	Arkadaş/Çevre	Arabistan
K13	33	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	2	Arkadaş/Çevre	Arabistan
K14	33	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Fazla	1	Aile Büyükleri	Arabistan
K15	30	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	3	Aile Büyükleri	Arabistan
K16	40	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	Arkadaş/Çevre	Arkadaş
K17	32	Lise	Gelir Gidere Denk	4	Arkadaş/Çevre	Aktar
K18	27	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	1	İnternet/Sosyal Medya	Aktar
K19	28	Ortaokul	Gelir Gidere Denk	2	İnternet/Sosyal Medya	Aktar
K20	27	Üniversite ve Üzeri	Gelir Giderden Az	1	Arkadaş/Çevre	Arkadaş
K21	33	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	2	Arkadaş/Çevre	Arkadaş
K22	24	Üniversite ve Üzeri	Gelir Gidere Denk	2	İnternet/Sosyal Medya	Arkadaş

Tablo II. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

1. Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanım sürecinizden bahsedersiniz? Bu bitkiyi kullanmaya nasıl karar verdiniz?
2. Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanım deneyimlerinizden bahsedersiniz? Doğumunuzda Meryem ana eli otunu nasıl kullandınız? Süreçteki tüm uygulamalarınızı açıklar mısınız?
3. Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanımında sizin için önemli olan unsurlar nelerdir?
4. Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanımını doğum sürecinizi nasıl etkiledi? Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanımının olumlu etkilerine ilişkin deneyimlerinizden bahsedersiniz? Doğumunuzda Meryem Ana Otu kullanımının olumsuz etkilerine ilişkin deneyimlerinizden bahsedersiniz?
5. Deneyimleriniz doğrultusunda doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanımına ilişkin önerileriniz nelerdir?

tir. Görüşmeler 25-30 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, Braun ve Clark'ın tematik analiz yöntemi kullanılmıştır (16). Ses kaydına alınan görüşmeler kelimesi kelimesine Microsoft Word belgelerine aktarılmıştır. Araştırma kapsamındaki katılımcılar K1 (K: Katılımcı; 1: Katılımcı No) şeklinde kodlanarak araştırma boyunca belirtilmiştir. Araştırmacılar, derinlemesine kavrayabilmek ve tam olarak anlamak için yazıya aktarılan görüşmeleri birkaç kez okumuştur. Önemli ifadeler belirlendikten sonra bu ifadeler kodlanmıştır. Kodlanan ifadeler ortak temalar altında gruplandırılmıştır. Araştırmacılar tarafından kodlar ve temalar tartışılarak son hali verilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay (Tarih:13.06.2022 Sayı:11/115) alınmıştır. Tüm katılımcılara araştırmaya katılımlarının gönüllülük esasına dayalı olduğu, araştırmanın herhangi bir safhasında çıkabilecekleri belirtilmiş ve her biri için online gönüllü onam formu doldurulmuştur.

BULGULAR

Çalışma bulguları kullanım süreci, algılanan yarar, algılanan potansiyel zarar ve tavsiyeler olmak üzere dört tema altında toplanmıştır (Tablo III).

Kullanım Süreci: Araştırmanın ilk teması olan kullanım süreci; yalnızca suda bekletme, doğumdan hemen sonra

desi şu şekildedir;

"Kasılmam başladığımda suya koydum ve doğumdan sonra suyunu içtim ve ters çevirip kapanmasını bekledim."

Algılanan Yarar: Araştırmanın ikinci teması olan algılanan yarar teması 6 koddan oluşmuştur. Bunlar sırasıyla psikolojik rahatlık, doğumu kolaylaştırma, doğumu hızlandırma, manevi rahatlık ve güven duygusudur. Bu temada katılımcılar doğumda Meryem Ana Otu kullanma ile ilgili algıladıkları yararları ifade etmiştir.

Psikolojik rahatlık kodu ile ilgili K11 kodlu katılımcının ifadesi şu şekildedir;

"Ara ara kasılmalarım geldiğinde baktım açılıp açılmadığına. Çok çok iyi hissettirdi psikolojik olarak gerçekten bitki açıldıkça rahmimin de açıldığını düşündüm ve bu beni inanılmaz rahatlatı. Bebek ve anne için faydasının gerçekten çok rahatlatıcı ve sakinleştirici olduğunu düşünüyorum."

K7 kodlu katılımcının doğumu kolaylaştırma kodu ile ilgili ifadesi şu şekildedir;

"İnanma gücü sayesinde doğumu kolaylaştırıyor ve sağlıklı travmasız bir şekilde bebek doğuyor."

K16 kodlu katılımcı doğumu hızlandırma kodunu şu şekilde ifade etmiştir;

"Anneye destek olan bir ritüel olarak olumlu olduğunu düşünüyorum. İlk doğumum olmasına rağmen altı saatte doğumum gerçekleşti ve çok hızlı bir açılma yaşadım. Elbette ki bu sadece Meryem Ana Eli Otu'ndan kaynaklıdır diyemem ama dediğim gibi ritüel olarak güzel bir"

Tablo III. Verilerin Analizi Sonucu Ortaya Çıkan Tema ve Kodlar

1. Kullanım süreci	İfade edilmiş sıklığı
1.1. Yalnızca suda bekletme	17
1.2. Doğumdan hemen sonra sudan çıkarma	9
1.3. Suyundan içme	5
2. Algılanan yarar	
2.1. Psikolojik rahatlık	18
2.2. Doğumu kolaylaştırma	10
2.3. Doğumu hızlandırma	9
2.4. Manevi rahatlık	9
2.5. Güven duygusu	3
3. Algılanan potansiyel zarar	3
4. Tavsiyeler	
4.1. Doğum başladıktan sonra suya koyma	4
4.2. Kullanılan kabın geniş olması	3
4.3. Suyundan içmekten kaçınma	4
4.4. Suyundan içme	2
4.5. Dua etme	2
4.6. Doğumdan sonra hemen sudan çıkarma	2

sudan çıkarma ve suyundan içme kodlarından oluşmaktadır. Bu temada katılımcılar doğumda Meryem Ana Eli Otu'nu nasıl kullandıklarını ifade etmişlerdir (Resim 1). K9 kodlu katılımcının yalnızca suda bekletme kodu ile ilgili ifadesi şu şekildedir;

"Sancım başladıktan sonra bir bardağın içine otu koyduk üstüne su ekledik inanişçe göre suyun içinde ot açıldıkça o rahim ağzı da açılacak ve doğum daha kolay olacak bir de suyunu içmedim sadece suda beklettik biz."

K1 kodlu katılımcının doğumdan hemen sonra sudan çıkarma kodu ile ilgili ifadesi şu şekildedir;

".. doğumdan sonra hemen otu sudan çıkardık. Kanamanın durması ve rahmimin çabuk toparlanması için otun hemen sudan çıkarılması gerektiğini düşünüyorum."

Suyundan içme kodu ile ilgili K6 kodlu katılımcının ifa-

destek olduğunu düşünüyorum."

K7 kodlu katılımcı manevi destek kodu şu şekilde ifade etmiştir;

"Manevi anlamda destek altında yeni doğumlarda tanımadığın insanlarla bir anda doğumda beraber olmak, kendini tek hissetmek, kendine yakın hissediyorsun tek hissetmiyorsun."

Potansiyel Zarar: Araştırmanın üçüncü teması algılanan potansiyel zarar olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tamamı doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanımına ilişkin herhangi bir zararlı etki görmediğini bildirmiştir. Ancak üç katılımcı, otun bekletildiği sudan içmenin zararlı olabileceği konusundaki endişesini dile getirmiştir. K9 kodlu katılımcının bu konudaki ifadesi şu şekildedir: *"Suda beklettiğim için bir zararı olduğunu düşünmüyo-*

Resim I. Meryem Ana Eli Otu

rum ama içme konusunda tereddüt ederdim herhalde. Bunu tercih etmezdim belki zararı dokunur diye.”

Tavsiyeler: Katılımcıların tamamı doğumda Meryem Ana Eli Otu’nu kullanmayı başka kadınlara da önermiştir. Kullanım konusundaki tavsiyeleri ise araştırmanın dördüncü teması olan tavsiyeler teması altında toplanmıştır. Bu tema altı koddan oluşmuştur. Bu kodlar; doğum başladıktan sonra suya koyma, kullanılan kabın geniş olması, suyundan içmekten kaçınma, suyundan içme, dua etme ve doğumdan sonra hemen sudan çıkarma olarak belirlenmiştir. Bu kodlarda katılımcıların yoğun olarak Meryem Ana Eli Otu’nu doğum/sancılar başladıktan sonra suya koymayı önerdikleri ve otun rahatça açılabilmesi için geniş bir kaba konulmasını önerdikleri görülmektedir. Meryem Ana Eli Otu’nun suyundan içme ve içmeme konusunda yoğun bir öneri görülmemekle birlikte bu konuda farklı görüşlerin olduğu söylenebilir. Tavsiyeler temasında bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir;

“Dalgalar başladıktan sonra konulmalı ve göz önünde bulundurulmalıdır. Doğum olduktan sonra suda bekletil-

memeli hemen çıkarılmalıdır.” (K4)

“Geniş bir kaba konmalı. Dar kaba konulursa açılması zor oluyor.”(K12)

“İçmek belki zararlı olabilir. Bence kullanılacak ise suda bekletilerek kullanılmalı.”(K3)

“Önerim otu suya koyduktan sonra etmek, dua ile otu suda bekletin” (K5)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanan katılımcıların yaşları, 24-40 arasında değişmektedir. Katılımcıların öğrenim düzeyleri çoğunlukla üniversite ve üzeri olup lise ve ortaokul düzeyinde katılımcılar da bulunmaktadır. Ayrıca farklı gelir düzeyindeki katılımcıların doğumlarında Meryem Ana Eli Otu’nu kullandığı görülmüştür. Bu sonuçlar; doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanımını farklı yaş, eğitim ve gelir düzeyindeki kadınların tercih ettiğini göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğunun doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanımını aile büyükleri, arkadaş/çevreden öğrendiği görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda doğumda Meryem Ana Eli Otu

kullanımının sosyodemografik özelliklerden ziyade, yöntemin geleneksel bir uygulama olarak aktarımı ile ilgili olduğunu düşünülmektedir. Gün ve Şahinoğlu ile Erenoğlu ve arkadaşlarının araştırmalarında da doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanımını, geleneksel uygulamalar kapsamında vurgulanmıştır (12,17).

Doğumlarında Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimlerini ortaya koymak amacıyla yürütülen bu çalışmada kadınların deneyimleri; kullanım süreci, algılanan yarar, algılanan potansiyel zarar ve tavsiyeler olmak üzere 4 temada sunulmuştur.

Çalışmamızda katılımcıların deneyimleri; Meryem Ana Eli Otu'nun doğum başlayınca genişçe bir kapta suyun içine bırakıldığı, sıkılmış bir yumruk gibi görünen bitkinin su içinde bekledikçe açıldığı, bitki açıldıkça doğum kanalının da açıldığına inanıldığı, doğumdan sonra ise kanamanın durması ve uterus involüsyonunun sağlanması için hemen sudan çıkarıldığı, ters çevirip kapanmasının beklediği, bazı kadınların suyunu içtiği, bazılarının ise suyunu içmekten kaçındığını göstermiştir. Benzer şekilde Tahtakuşlar Köyü'nde de doğum sırasında Meryem Ana Eli Otu'nun bir tas suya bırakıldığı, bitki açıldıkça doğumun kolaylaşıp, bebeğin su gibi akıp geleceğine inanıldığı bildirilmiştir. Aynı çalışmada kadınlara doğum sürecinde ara ara, bitkinin içinde bekletildiği sudan yudum yudum içirildiği de belirtilmiştir (17). Gaziantep'te de bitki benzer şekilde suda bekletilerek kullanıldığı, doğumdan sonra ise sudan çıkarılarak daha sonra tekrar kullanılabilirdiği bildirilmektedir (10). Avrupa'da da bitki suya konularak kullanılmakta ve açılmaya başlayınca kadınların doğumlarının başlayacağına inanılmaktadır (8).

Çalışmamıza katılan katılımcılar, Meryem Ana Eli Otu'nun suyun içinde açılmasına odaklanmanın doğumlarını kolaylaştırdığını ve hızlandırdığını, kendilerini psikolojik ve manevi yönden rahatlatıldığını bildirmişlerdir. Dikkatle bir nesneye odaklanmak, ağrı gibi bir duysal girdinin beynin korteksine ulaşmasını engellemenin yollarından biridir (18). Kasılmalar sırasında olumlu ortamlara, iyi hissettiren fotoğraf veya nesnelere odaklanmak gerginliği azaltabilmektedir (18,19). Odaklanma, geribildirimle birleştiğinde kadına doğum kasılmaları ile baş etmede kolaylık sağlayabilmektedir (19). Meryem Ana Eli Otu'nun suyun içinde açıldığına, o açıldıkça doğum kanalının açıldığına odaklanmanın, odaklanmayı geribildirimle birleştirerek daha etkili hale getirdiği düşünülmektedir.

Çalışmamıza katılan kadınların deneyimleri, Meryem Ana Eli Otu kullanımı ile doğumda psikolojik olarak rahat hissetmelerini ve bitkinin kullanımından manevi olarak destek aldıklarını ortaya koymuştur. Meryem Ana Eli Otu üstün gücü olduğuna inanılan bir bitkidir (17). Gaziantep'teki bir inanışa göre Meryem Ana dağda doğum yaparken sağdan soldan o otu çektiği için bitkiye adı verilmiştir (10). Meryem Ana Eli Otu, Müslüman toplum gibi Hıristiyan kadınlar için de kutsal görülüp Avrupa'da Rönensans'tan bu yana kullanılmaktadır. Hıristiyan inancına göre Meryem Ana ile bütünleştirilen bitki, Meryem Ana gibi günahsız ve ağrısız bir doğumu desteklemektedir (8). Katılımcıların çoğunun bitkiyi Arabistan'dan hac/umre esnasında temin etmiş olması da bitkiye manevi değer atfedildiği görüşünü desteklemektedir. Dini bir ritüel gerçekleştirilirken ağrı deneyimi düşük olup ritüelin beklentiler, anlam, dua ve

disosiyasyon yoluyla ağrıyla başa çıkmayı kolaylaştırdığı bildirilmektedir (20). Mohamadirizi ve ark.'ın çalışması, kadınların dini ve manevi olarak desteklenmesinin, doğum özyeterliklerini artırmada, doğum korkusunu azaltmada etkili olduğu göstermiştir (21).

Doğumda rahatlatıcı tekniklerin kullanımı, sempatik sistemi baskımlarken parasempatik sistemi aktive eder. Parasempatik sisteminin aktivasyonu; oksitosin salınımı artırır, myometriumdaki longitudinal ve sirküler kasların uyum içinde çalışmasını destekler (22). Bu sayede servikal dilatasyon sağlanır ve fetüsün inişi desteklenir. Böylece kadın daha az ağrı hisseder ve doğum süresi kısılır (22,23). Meryem Ana Eli Otu doğumu çevreleyen sempatik ritüellerden biri olarak da kullanılabilir. Bu nedenle, bitkinin ritüelistik hırsasyonu, diğer sempatik ritüeller gibi etki edebilir (8). Çalışmamızda katılımcıların büyük çoğunluğu bu ritüelle psikolojik rahatlamayı deneyimlediğini bildirmiştir. Bu deneyimler, bitkinin kullanımının otonom sinir sistemi üzerindeki etkisine ilişkin görüşleri desteklemektedir.

Çalışmamızda katılımcıların hiçbiri bitkinin kullanımına ilişkin zararlı etki deneyimlememekle birlikte, bazı katılımcılar suyundan içilmesinden kaçınılmasını tavsiye etmiştir. Ayrıca katılımcıların deneyimleri; hem bitkinin ıslatıldığı sudan içilebildiğini hem de içmekten özellikle kaçınıldığını göstermiştir. Meryem Ana Eli Otu'nun oral olarak alınmasının doğum üzerine etkileri tam olarak bilinmemekle birlikte bitkinin ekstraktının tavşanlarda östrojen düzeyini yükseltmede, gebe farelere miyometrial hipertrofi, PGE2 ve PGF2α düzeylerinde yükselme ile ilişkili olduğu saptanmıştır (6,14). Bitkinin bu yollarla doğumu kolaylaştırma ve hızlandırmada etkili olabileceği düşünülmekle birlikte bu görüşü destekleyecek çalışmalara gereksinim vardır. Ayrıca, ilaçlar gibi bitkilerin de belli dozlarda tedavi edici olduğu gibi yüksek dozlar ve yanlış kullanım durumunda zarar verici etkileri olabilmektedir (24). Meryem Ana Eli Otu'nun tıbbi faydalarına karşın, toksikolojik etkileri de olasıdır. Nitelikli bir hayvan deneyinde yüksek dozda alınmada teratojenik etkiler gözlenmiştir (25). Bitkinin etkisi net olarak bilinmediği için kullanımında dikkatli olunması gerekmektedir.

Doğumda Meryem Ana Eli Otu kullanan kadınların deneyimleri; bitkinin çoğunlukla suyun içinde bekletilerek ve açılmasına odaklanılarak kullanıldığı, bu kullanımdan psikolojik ve manevi rahatlık sağladıkları, doğumlarının kolay ve hızlı olduğunu düşündükleri, herhangi bir zararlı etkisi ile karşılaşmadıkları, doğum başladıktan sonra geniş bir kapta suyun içinde bekletilmesini ve suyundan içmekten kaçınılmasını tavsiye ettiklerini ortaya koymaktadır. Bitkinin odaklanma aracı olarak kullanılması, rahatlatıcı etkiler sağlayabilmektedir. Ancak suyundan içilmesinin etkileri tam olarak bilinmemektedir. Bu nedenle, doğumlarında Meryem Ana Eli Otu kullanmak isteyen kadınlara bitkinin güvenli kullanımını konusunda ebe ve hemşireler tarafından bilgilendirme ve danışmanlık verilmelidir.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. Çalışmanın yürütülmesi için finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

1. Chang CY, Gau ML, Huang CJ, Cheng HM. Effects of non-pharmacological coping strategies for reducing labor pain: A systematic review and network meta-analysis. *Plos one* 2022;17(1):e0261493.
2. Şen E, Dinç H. Doğumda geleneksel uygulamalar: Fatma Ana eli bitkisi (*Anastatica hierochuntica* L.). *Lokman Hekim Dergisi* 2021;11(2):223-229.
3. Daur I. Chemical properties of the medicinal herb Kaff Maryam (*Anastatica hierochuntica* L.) and its relation to folk medicine use. *African Journal of Microbiology Research* 2012;6(23):5048-5051.
4. Noviyanti N, Herman RB, Serudji J. Effect of giving water of Fathimah Grass (*Anastatica hierochuntica*) toward the level of estrogen hormone in pregnant albino rats (*Rattus Norvegicus*). *AcTion: Aceh Nutrition Journal* 2017;2(2):109-113.
5. Zin SRM, Kassim NM, Alshawsh MA, Hashim NE, Mohamed Z. Biological activities of *Anastatica hierochuntica* L.: A systematic review. *Biomedicine & Pharmacotherapy* 2017;91:611-620.
6. Ali BH, Baker RK, Mohammad T, Hassn HA. *Anastatica Hierochuntica* L used as an alternative of conjugated estrogen (premarin) in rabbit females. *Journal of Advances in Chemistry* 2014;9(1):1783-1786.
7. Yılar Erkek Z, Pasinlioğlu T. Doğum ağrısında kullanılan tamamlayıcı tedavi yöntemleri. *Journal of Nursology* 2016;19(1):71-77.
8. Knight S. Devotion, popular belief and sympathetic magic among renaissance Italian women: The Rose of Jericho as birthing aid. *Studies in Church History* 2010;46:134-143.
9. Yalçın H. Gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin geleneksel uygulamalar (Karaman örneği). *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2012;55(1):19-31.
10. Bali A. Gaziantep yöresi doğum geleneklerinde anne ve çocuk sağaltımı. *Electronic Turkish Studies* 2017;12(5):85-110.
11. Türkmen H. Doğumda odaklanma yöntemleri ve odak noktaları. *Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2023;6(1):55-62.
12. Erenoğlu R, Rana C, Tambağ H, Akdeniz Ş. Kırsal Alandaki kadınların doğum-doğum sonu dönemle ilgili geleneksel uygulamaları: Karaksi örneği. *Folklor/Edebiyat* 2017;23(90):183-217.
13. Baker RK, Mohammd TU, Ali BH, Jameel NM. The effect of aqueous extract of *Anastatica hierochuntica* on some hormones in mouse females. *Ibn AL-Haitham Journal For Pure and Applied Science* 2017;26(2):198-205.
14. Astutik H, Santoso B, Agil M. The Effect of *Anastatica hierochuntica* L. extract on the histology of myometrial cells and prostaglandin levels (PGE2, PGF2 α) in pregnant mice. *Atlantis Press* 2020:81-86.
15. Yin RK. Case study research design and methods. 5th ed. ed. Sage 2014, pp:312.
16. Braun V, Clarke V. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology* 2006;3(2):77-101.
17. Gün M, Şahinoğlu S. Tahtakuşlar Köyü ve geleneksel olarak kullanılan "Fatma Ana Eli" bitkisinin folklorik tıp açısından anlamı. *Lokman Hekim Dergisi* 2011;1(3):18-21.
18. Pillitteri A. *Maternal & child health nursing: Care of the childbearing & childrearing family*. 6th ed. ed. Lippincott Williams & Wilkins 2010. pp:395-414.
19. Kömürçü N, Berkiten Ergin A, Çalışkan E, et al. Doğum ağrısının kontrolünde non-farmakolojik yöntemler. In: Kömürçü N, ed. *Doğum Ağrısı ve Yönetimi*. 2. Basım ed. Nobel Tıp Kitabevleri 2014:61-178.
20. Jegindø EME, Vase L, Jegindø J, Geertz AW. Pain and sacrifice: Experience and modulation of pain in a religious piercing ritual. *International Journal for the Psychology of Religion* 2013;23(3):171-187.
21. Mohamadirizi S, Mohamadirizi M, Mohamadirizi S, Mahmoodi F. The effect of religious-spiritual support on childbirth self-efficacy. *Journal of education and health promotion* 2018;7:1-4.
22. Dick-Read G. *Childbirth without fear: the principles and practice of natural childbirth*. Pinter & Martin Publishers 2004. pp:56-100.
23. Mongan M. *HypnoBirthing®: The Mongan method: the natural instinctive approach to safer, easier, more comfortable birthing*. Health Communications, Inc, Florida 2016. pp:33-44.
24. Şentürk S. *Fitoterapi*. In: Başer M, Taşçı S, eds. *Kanıtı dayalı rehberleriyle tamamlayıcı ve destekleyici uygulamalar*. Akademisyen Kitabevi 2015:181-190.
25. Rasheed R, Bashir A, Ali B. Fetal toxicity of *Anastatica hierochuntica* L. in mice. *FASEB Journal* 1997;11(3):A417.